



פסח

עֲבָדִים הָיִינוּ

מילים: הגדה של פסח
לחן: שלום פוסטולסקי

עֲבָדִים הָיִינוּ, עֲבָדִים,
עָתָה בְּנֵי חֹרֵין, בְּנֵי חֹרֵין.
עֲבָדִים הָיִינוּ,
עָתָה, עָתָה בְּנֵי חֹרֵין, בְּנֵי חֹרֵין.

לוריאל וואהל, גן הדס, ניצן (חוף אשקלון)



שלום פוסטולסקי (1893 - 1949)

מוזיקאי, איש קיבוץ. בן למשפחה חסידית בפולין, למד בקונסרואטוריון של ורשה. עלה לארץ ב-1920, הקים את קיבוץ עין חרוד עם חברי "גדוד עבודה". עבד בקיבוץ בחקלאות והחל להלחין שירים. נקרע בין הצורך לעסוק באומנות ובין הגשמת האידיאל החלוצי. היה אדם מופנם וצנוע, שיריו השתלבו במסכת החיים הקיבוצית.

מפעם לפעם חיבר מנגינות לשירים על פי בקשת הגגנות בשביל ילדי הגן, וכך יצאו לו מוניטין בעין חרוד כאיש מוזיקה. ריחוקו ממרכזי התרבות בארץ ישראל בשנות ה-20 וה-30, גרם שלא התפרסם.

לסדר הפסח בעין חרוד חיבר פוסטולסקי מוזיקה, ומסדר פסח זה, שרים את "עבדים היינו" ורוקדים את "אשירה לאדוני". לחג העומר חיבר את "עומר עומר תבואה חדשה" ולחג הביכורים את "שיר תודה". לחנו המפורסם ביותר הוא לשיר "קומה אחא".

על השיר

פוסטולסקי יצר מזיגה בין עבודתו החקלאית בקיבוץ עין חרוד ובין עיסוקיו המוזיקליים. במחברת זיכרונות כתב בין היתר "לפי בקשת הגגנות הייתי מחבר לפעמים מנגינות לשירים בשביל ילדי הגן...". השיר "עבדים היינו" הוא אחד מהם, והוא השתרש עד היום בהגדה של פסח.

הטקסט של השיר לקוח מההגדה של פסח. הוא מורכב משני משפטים בלבד: "עבדים היינו" ו"עתה בני חורין". המיקוד במילים ספורות אלה מדגיש את הניגוד בין השניים: עבדים - בני חורין, היינו - עתה.

על הלחן

מנגינת השיר מורכבת משני חלקים. החלק הראשון בנוי ממשפט אחד המתחיל בצלילים נמוכים, הנותנים תחושה של כבדות. משפט זה חוזר על עצמו, וכך מחזק את אותה תחושה של העבדות. החלק השני של השיר מורכב ממנגינה עולה ומתפתחת, המשרתת התרחקות מהמציאות. מנגינה זו חוזרת על עצמה פעמיים, בפעם השנייה באופי קצבי יותר, המדגיש את הרצון לחיות על אדמתנו כבני חורין, חופשיים בארצנו ישראל.

מהלך הפעילות

נקרא את השיר ונשוחח על משמעות המושגים בהקשר רחב: "עבדים", "בני חורין".

נתאר בתנועה במרחב את החופש והעבדות (נתייחס לעבודות השונות: חציבת אבנים, העמסה, גרירה, סחיבה, הרמה, נפילה, הצלפות מידי השוטרים המצריים).

נחזור על הפעילות תוך כדי שירה.

נציע כלי הקשה שילוו את המושגים המנוגדים בשיר.

נמחז את השיר בתנועה ובנגינה על קוביות העץ. במשפט "עבדים היינו" ננוע לאט עם הקובייה, ובמשפט "עתה עתה בני חורין", נקיש על הקובייה בקצב מהיר.

ניצור שני מעגלים: מעגל פנימי ל"עבדים" ומעגל חיצוני ל"בני חורין". נשיר את השיר וכל מעגל ינוע בכיוון הנגדי עם הופעת המשפט המייצג שלו בשיר.

פעילויות נוספות

נספר לילדים את סיפור יציאת בני ישראל מצרים.

נבנה פרימידות בעזרת קוביות נתייחס למבנה ההנדסי של המבנים.

נאזין ל"מקהלת העבדים העבריים" מתוך האופרה נבוקו/ורדי. נחלק את הגן לשתי קבוצות "עבדים". הקבוצה הראשונה תנוע במרחב בתנועות כבדות לאורך חלק א'. הקבוצה השנייה תפעל בתנועות חציבה, העמסה ו/או גרירת האבנים לאורך חלק ב' בהתאם לעוצמה המשתנה.

עֲבָדִים הָיִינוּ מילים: הגדה של פסח, לחן: שלום פוסטולסקי

mf p mf

ק - רִין - חוּ - בִּי - קָה - עָ דִים - קָ - עָ נוּ - יִי - קָ דִים - קָ - עָ

mp f

קָ - נוּ - יִי - קָ דִים - קָ - עָ רִין - חוּ - בִּי - קָ

f

קָ - דִים - קָ - עָ רִין - חוּ - בִּי - קָ קָה - עָ קָה - עָ

f

רִין - חוּ - בִּי - קָ רִין - חוּ - בִּי - קָ קָה - עָ קָה - עָ קָ

מיכל זפרתי, גן הדס, ניצן (חורף אשקלון)

